

İmdat KARABUDAK

Marmara Üniversitesi
Eğitim Fakültesi

CEMAL YILDIZ : «ZUR KULTURELLEN GEBUNDENHEIT
VON ERZAEHLSTRUKTUREN - EINE TEXTLINGUISTISCHE
UNTERSUCHUNG ZU DEUTSCHEN UND TÜRKISCHEN
ALLTAGSERZAEHLUNGEN» 1994 (MARMARA ÜNİVERSİTESİ;
DOKTORA TEZİ. YÖNETEN : PROF DR. SEMAHAT YÜKSEL;
ALMANCA).

Cemal Yıldız, doktora tezi olarak hazırladığı çalışmasında, Türk ve Alman anlatıcıların «trafik kazaları anlatım»larından yola çıkarak Türklerin ve Almanların anlatımlarındaki benzerlikleri ve farkları saptıyor ve anlatımın evrensel özellikler mi taşıdığını yoksa kültürel öğeler tarafından mı belirlendiğini araştırıyor.

Dört bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümünde çalışmanın amacı anlatılıyor ve çıkış noktasıyla ilgili sorular ortaya konuyor. İkinci bölümde, yazılı anlatımları araştıran bilim dalı «Narrativik» (anlatımbilim) ve anlatım analizinin önemli kuram ve kuramcıları hakkında bilgiler veriliyor. Üçüncü bölümde, çalışmanın kapsamı ve çalışmaya temel olacak malzeme belirleniyor. Türk ve Alman üniversite öğrencileri arasından, başından bir trafik kazası geçirmiş olan on beş denek seçilerek kendilerinden kazayı anlatmaları isteniyor, anlatılanlar teybe kaydediliyor ve çalışmayı kolaylaştırmak amacıyla yazıya geçiriliyor. Dördüncü bölümde ise, incelemeye temel alınan malzeme üst yapı elemanları, zaman ve nedensellik açısından karşılaştırılıyor ve karşılaştırma sonuçları sergileniyor.

Üst yapı elemanlarının karşılaştırılmasında, kazadaki yaralanmaların, kazanın psikolojik etkilerinin ve kurtarma faaliyetlerinin anlatımında, Türk anlatıcıların çok hassas olmaları ve Al-

man anlatıcılara oranla bu konuların ayrıntılarına daha fazla girmeleri, iki grup arasındaki en belirgin fark olarak saptanıyor. Buna karşın, Alman anlatıcıların, polislin kazaya müdahalesi ve meydana gelen maddi hasar konuları üzerinde Türk anlatıcılara göre daha çok durdukları ortaya çıkıyor.

Türk anlatıcıların, anlatımlarının başında ve sonunda, esas olayla ilgisi olmayan giriş ve belirtme işlevleri üstlenen bağıntı kısımlarını daha uzun tuttukları ve esas olayı anlatmayı geciktirdikleri görülüyor.

Zaman yapılarına yönelik karşılaştırmada da, Türk anlatıcıların olayları daha kesin ve net tarihlendirdikleri, buna karşın, Alman anlatıcılarda anlatım zamanını uzatarak anlatım zamanı ile olayın gerçek süresini örtüştürme eğiliminin ağır bastığı belirleniyor.

Nedensellik açısından yapılan karşılaştırmalarda ise, Almanların, Türklere daha fazla nedensellik bildirdikleri görülüyor, ayrıca her iki grupta değişik nedensellik türlerinin tercih edildiği gözlemleniyor. Türkçe anlatımlarda en kuvvetli nedensellik bağları kullanılırken, Almanca anlatımlarda ikinci ve üçüncü derecede kuvvetli nedensellik bağları kullanıldığı gözlemleniyor.

Araştırmacı Cemal Yıldız, çalışmanın sonunda, anlatımın evrensel özellikler taşımadığını, aksine kültürel öğeler tarafından belirlendiği tespit ederek bu farklılığın iletişimsel hedeften kaynaklandığı düşüncesini belirtiyor.

Çalışmanın ekinde ise, bütün anlatımlar, karşılaştırmada temel alınan konulara göre düzenlenmiş ayrı ayrı grafikler halinde veriliyor.

Çalışma, hem kurgusunun ve düzenlenişinin sağlamlığı hem de anlatımbilim konusundaki tanıtıcı ve bilgilendirici özelliği ile dikkati çekiyor. Benzer konularda yapılacak başka araştırmalar için güvenilir bir örnek oluşturuyor.

Bu çalışmanın, toplumlararası ilişkileri ve farklı kültürleri daha yakından tanıması gereken toplumbilimcilere, edebiyat araştırmacılara ve siyaset adamlarına yararlı olacağı düşüncesindeyim.